

Jordmor fikk prestisjepris

I desember ble Ina May Gaskin (71) tildelt Right Livelhood Awards pris for sitt arbeid som jordmor i USA.

Tekst og foto Laila S. Berg

Ina May Gaskin er den første jordmor noensinne som har fått denne prisen. Den gikk til henne på grunn av det banebrytende arbeid som hun har gjort med sin fødselshjelp og fortsatt gjør for fødende kvinner, barn og jordmødre. For jordmorsenteret The Farm Midwifery Center (The Farm) i Tennessee som hun påbegynte på 70 tallet, og som i dag er et senter for fødende, og for praktisering av jordmorfaget. Hun har også grunnlagt Safe Motherhood Quilt Project.

Fødestilling

Hun er kalt verdens mest berømte jordmor og er kreditert for fremveksten og populariseringen av direkte-entry fødselshjelp. Gaskin manøveren, også kalt «alle fire», er en fødestilling for å redusere skulder dystoki. Dette er en manøver hun lærte fra en Belizean kvinne som i sin tid lærte manøveren i Guatemala.

– Jeg ønsker å forandre den måten vi betrakter en fødsel på. Vi behøver å vite at kroppen fungerer bra i sin naturlige form. Og at det spiller en rolle hvordan vi føder, sier hun.

Gaskin forklarer.

– Det spiller en rolle hvordan du går gjennom prosessen med svanger-

skap, forløsning og fødsel, for hvilken person du blir etter fødselen, sier hun.

Ina May mener relasjonen til barnet og til faren er viktig under fødselen, og at det er starten på et samspill som senere influerer hele samfunnet.

Økende keisersnittsrate

I løpet av noen tiår, fra 1970 og frem til 2005, har keisersnittsraten i USA ved fødsler økt fra fem til tretti prosent. På jordmorsenteret The Farm er det kun to prosent som føder med keisersnitt.

I Norge kan det være vanskelig å forestille seg hvorfor Ina May Gaskin har fått en pris for å lære kvinner å føde. Vi har relativt stor grad av valgfrihet her hjemme, og en kvinne som føder har krav på både jordmor, vei-

ledning og svangerskapskontroll. Men til tross for dette er tendensen også i Norge og Sverige, at stadig flere kvinner har fødselsangst eller uro og ønsker keisersnitt.

– Som tysk jordmor vil jeg understreke den situasjonen jordmødre og forløserer befinner seg i, blant annet i Tyskland og USA. I dag tyder mye på at keisersnitt er blitt en standardmåte å føde på. Det blir stadig vanskeligere for kvinner fritt å velge hvordan de vil føde. Tenk på alle konsekvenser det vil medføre hvis jordmødrene forsvinner. Det gjør det enda mer viktig at Ina May fikk prisen, sier Katharina Andersen. Hun er jordmor, kultur- og mediearbeider og for tiden bosatt i Stocholm.

Hippieverdier

Ina May startet sin virksomhet i en periode på 70-tallet i Tennessee i en tid da det ikke fantes jordmødre på landsbygda. Hun og ektemannen Steven Gaskin tilhører hippiegenerasjonen, og lever etter det som de kaller Hippy Values (hippieverdier), hvilke innebærer et ønske om å leve i pakt med naturen, være selvforsynte, å leve i fred, å ha respekt for enkeltindividet og mulikulturisme, en beskjeden bruk av teknologi, og respekt for kvinners

DET ER VIKTIG at Ina May fikk prisen, sier Katharina Andersen.

PRISVINNER: Ina May Gaskin har sett nyfødte barn smile straks de er født. – Vi kaller dem Happy-babies, sier hun. Her på Hotel Hasselbacken i Stocholm dagen etter prisutdelingen.

reproduksjonsbehov og rettigheter.

I en periode på 70 tallet reiste hun rundt i USA sammen med Stephen Gaskin, som deltok i et studieprosjekt med studenter. De bodde og levde i campingvogn, i en periode var det caravanser med kjøretøyer. Underveis hadde studentene gjerne med seg kjærestene eller konene sine som var gravide, og de fødte i campingvognene. Slik ble Ina May rekruttert inn i jordmoryrket. Men også hennes egen vanskelige første fødsel, hvor fødselslegen insisterte på å bruke tang og medikamenter, heller det enn at hun skulle trykke barnet ut selv, inspirerte henne til å hjelpe andre kvinner til å føde på en naturlig måte.

– Det ble åpnet opp en vei for meg i et land der det ikke fantes jordmødre, og det skjedde på en slik måte at jeg kunne oppdage det beste med en fødsel. Det er det største i livet mitt, sier hun.

Senere benyttet hun moderne teknologi der det var nødvendig, men bare

litt - og mer som et krydder, forteller hun.

Gaskin har ingen formell utdanning som jordmor, men hun lærte blant annet av leger som hjalp henne i starten. En lege med rikelig erfaring fra hjemmefødsler hos Amish folket, minnes hun godt. Lite visste hun på den tiden at det strengt tatt ikke var lov å praktisere som jordmor uten utdanning, men hun hadde egentlig ikke noe valg. Når en baby ville komme, kom den. Kvinnene ville født uansett, med eller uten hennes hjelp. Det viste seg at hun hadde en medfødt gave, en evne til å roe kvinnene. Hun forløste alltid med nennsom hånd og velsignelse, og hun ble snart etterspurt. Dette var starten til The Farm Midwifery Center.

Praktiserer fortsatt

The Farm kan vise til over 2600 fødsler. De har bedre fødsels utfall, det vil si fødsler uten keisersnitt og tang, og

RIGHT LIVELIHOOD AWARD

Deles ut hvert år i den svenske Riksdagen i Stocholm. Det er som regel fire vinnere, hvorav tre hederspriser på 50 000 euro hver, og en ærespris. Prisen kalles gjerne «Den alternative Nobelprisen» og den ble etablert av svensk-tyske Jakob von Uexküll i 1980.

lavere dødelighet enn gjennomsnitt på sykehus. Gaskin selv har deltatt på minst 1200 fødsler, og hun praktiserer fortsatt som jordmor. Hun mener friske kvinner kan føde barn uten teknologiske hjelpemidler, helst utenfor sykehus, men ikke nødvendigvis. Og at alle kvinner over hele verden som ikke er friske, skal ha tilgang til å føde på sykehus.

– Jeg har sett at ignoransen mot fødende kvinner øker. Flere kvinner har traumatiske fødselsopplevelser. Jeg ønsker at dette skal stoppe. Ungarn er et av de land hvor jeg ofte hører at kvinner ikke har noe valg hvordan de skal føde. Men også land som pleide å være under Sovjetunionens dominans. Babyer blir omtrent skjøvet ut av morens kropp med legenes hender på toppen av livmoren. Hjemmefødsel gir kvinner en flukt fra den typen behandling, og det er bare en av grunnene til at det bør bygges inn i de valgene som er tilgjengelige for kvinner i alle land. Jeg hører dette fra så mange kvinner, det er derfor jeg nevnte det i talen min under seremonien i Stocholm, sier Ina May Gaskin.

Æresdoktor

Gaskin er utnevnt til «Æresdoktor» av Thames Valley University i London i 2009. Hun var president i Midwife Alliance of North America i seks år, frem til 2002, og hennes mest kjente bok «Spiritual Midwifery» finnes i de fleste bibliotek. Hun har forelest verden over, også ved medisinske skoler. ■